

Traducere din limba engleză: Adrian Scrieciu

Original title: Hitler's commander : Field Marshal Walther Model :
Hitler's favorite general

Copyright © Steven H. Newton and Da Capo Press ed.

All rights reserved.

@2019 Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin
editurii MIIDECĂRȚI

Contact:

Tel: 0766 687 891

E-mail: office@miidecarti.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NEWTON, STEVEN H.

**Comandantul lui Hitler : Feldmareșalul Walther Model - generalul
favorit al lui Hitler** / Steven H. Newton. - Bragadiru : Editura Miidecărți,
2018-2019

2 vol.

ISBN 978-606-94550-5-0

Vol. 2 / trad.: Adrian Scrieciu. - 2019. - ISBN 978-606-9049-07-5

I. Scrieciu, Adrian (trad.)

Comandantul lui Hitler

Feldmareșalul Walther Model, generalul favorit al lui Hitler

Volumul II

Autor

Steven H. Newton

traducere

Adrian Scrieciu

editura

Miidecărți

Bragadiru - 2019

CUPRINS

CAPITOLUL 7

NU TREBUIE SĂ CEDĂM.....7

CAPITOLUL 8

BIVOLI UCIGAȘI ȘI PANTERELE IMAGINARE25

CAPITOLUL 9

Bătălia de la Kursk si Orel.....39

CAPITOLUL 10

GRUPUL DE ARMATE NORD
IANUARIE-MARTIE 1944.....75

CAPITOLUL 11

INTERLUDIU ÎN CARPAȚI.....87

CAPITOLUL 12

PRĂBUȘIREA FRONTULUI.....95

CAPITOLUL 13

GRUPUL DE ARMATE B
AUGUST-NOIEMBRIE 1944.....111

CAPITOLUL 14

SOLUȚIA DE 10 PROCENTE.....131

CAPITOLUL 15

LECȚIA DIN ANTICHITATE.....149

CAPITOLUL 7

NU TREBUIE SĂ CEDĂM

Armata a 9-a
aprilie 1942–ianuarie 1943

Era o zi friguroasă în încercuirea de la Rjev, în sectorul ocupat de Divizia 195 Infanterie. Soldați ai unei baterii a Batalionului 95 Panzerjäger erau înghesuiți nu în jurul tunului lor de 37 mm ci în jurul unui foc de tabără. "Erau șase sau șapte dintre noi ce stăteau în jurul focului împreună cu soldați din alte unități, inclusiv un sergent și un caporal", își amintește Bernhard Averbach, dar când un grup de ofițeri de rang înalt s-au apropiat, tunarul a descoperit brusc că "până să îmi dau seama ce se întâmplă majoritatea dispăruseră din jurul focului". Ofițerii pășiră mai aproape așa că Averbach și-a aruncat cu greu țigara în foc, și-a îndreptat umerii și a salutat, raportându-și numele, compania și ordinul de zi. Un general cu monoclu ("ceva mai mic de statură decât ceilalți") "mi-a ascultat raportul și a cerut câteva detalii privind liniile de apărare la care lucram". Averbach a răspuns pe cât de bine a putut și aparent pe gustul generalului, care "mi-a spus să mă întorc lângă foc să mă încălzesc", apoi s-a îndepărtat chicotind satisfăcut.

Măinile încă îi mai tremurau când camarazii săi au revenit lângă el, Averbach realizând ca tocmai ce îl întâlnise pe Walther Model.¹

Între ianuarie 1942 și martie 1943, Armata a 9-a a lui Model a rezistat în punga de la Rjev împotriva atacurilor repetate ale Armatei Roșii. A fost această defensivă tenace, mai mult decât contraatacul sumbru din ianuarie, cea care a creionat capacitatea lui Model în mintea lui Hitler. Acolo "Leul apărării" și-a câștigat reputația de tactician deosebit de talentat, dar și de comandant cu mult sânge rece, printre ceilalți generali și subordonați. Având în vedere situația Germaniei din punct de vedere militar pe parcursul celui de-al doilea an de război în Rusia și personalitatea lui Model, atât el cât și armata lui nu ar fi avut altă calea de a supraviețui.

Chiar dacă linia lungă și sinuoasă a frontului Grupului de Armate Centru fusese stabilizată odată cu noroiul ce a însoțit venirea primăverii, gravitatea daunelor produse armatei germane în apropierea Moscovei nu putea fi ascunsă. Pierderile de oameni și armament nu puteau fi pur și simplu compensate, așa cum demonstrează decizia lui Hitler de a reface forța de atac pentru campania de vară plănuită în sudul Rusiei. Pentru a reface diviziile de panzere pentru această ofensivă, diviziile de panzere rămase de-a lungul frontului în zona de nord și centrală a frontului au fost reduse la un singur batalion. Concentrarea de forțe din sud a însemnat și mutarea a sute de motorizate importante din Grupurile de Armate Nord și Centru, ceea ce a imobilizat majoritatea unităților de infanterie. Au fost pierdute atât de multe piese de artilerie și transportoare încât bateriile diviziilor de infanterie din Grupurile de Armate Nord și Centru au suferit o reducere de la patru tunuri la trei.²

Lipsa de efective a afectat mai ales diviziile cele mai afectate de lupte. În scopul de a alcătui formațiuni noi în timp ce Grupul de Armate Sud era refăcut, Hitler a limitat practic întăririle, trimițând doar câteva frânturi de regimente din tranșee. Comandanții, de la Model până la comandanții de divizie, au luat măsuri drastice pentru a-și reface forțele de-a lungul

liniei frontului. Unitățile din spatele frontului au fost "periate" pentru a găsi oameni apti de luptă, de multe ori înlocuind bucătari, șoferi și alte elemente ale personalului auxiliar cu localnici ruși ce se ofereau voluntari, numiți *Hiwis*. Batalioanele de recunoaștere, ingineri, anti-tanc și rezervă și-au redus masiv efectivele (unele dispărând complet) întrucât tot mai mulți oameni au fost recrutați în regimentele de infanterie. Helmut Hörner, un mitralior din Regimentul 109 Infanterie ce se întorsese pe front în acea primăvară dintr-o permisie mai lungă pe caz de boală, a descoperit dimensiunea acestor schimbări: "Am fost inclus în Compania 4 Mitraliere. Comandantul companiei noastre era Paul Nagel, pe care îl știam din 1938. După o scurtă discuție între patru ochi m-a trimis la poziția mea împreună cu un curier. Acolo am găsit doar patru lansatoare de grenade, două dintre acestea fiind rusești. Nu mai era niciunul dintre soldații mai în vârstă printre tineri. Erau cu toții bucuroși că eu aveam experiență pe front."³

Niciuna dintre aceste soluții însă nu a oprit declinul constant al efectivelor de infanterie ale Armatei a 9-a. Până la 10 mai, armata mai avea în componență treisprezece divizii de infanterie, două divizii motorizate, o divizie de panzere și două Kampfgruppen improvizate ale căror efective variau între acelea ale unui regiment și cele ale unei brigăzi. Efectivele aprobate ale unei divizii la Model erau de 117 batalioane de infanterie, fiecare având între 400 și 500 de oameni. În practică el putea doar să desfășoare 97 astfel de batalioane, acestea numărând între 250 și 300 de oameni. Lipsa de infanterie raportată de aceste divizii ajunsese în mai la 28.400, lăsându-l cu doar 46% din efectivele necesare. Unele divizii fuseseră reduse la doar niște rămășițe. Divizia 256 Infanterie fusese redusă de la 9 la 4 batalioane de infanterie, regimentul de artilerie fusese redus de la 12 la 6 baterii, iar inginerii, unitățile antitanc și de recunoaștere fuseseră adunate într-un batalion format din 4 companii. În ciuda acestei situații, având un singur batalion de infanterie atașat de la o altă divizie, colonelul Friedrich Weber și divizia sa epuizată au rămas responsabili de un sector de front de 18 km.⁴

1 William B. Folkestad, *Panzerjäger: Tank Hunter* (Shippensburg, PA: Burd Street Press, 2000), pp. 38–39.

2 *Kriegsgliederung Armeeoberkommando 9*, 10 mai 1942, reel 297, T-312, NA; Ziemke and Bauer, *De la Moscova la Stalingrad*, pp. 283–296; Glantz și House, *Când Titanii s-au ciocnit*, pp. 103–105.

3 Helmut Hörner, *Odisea germană: Jurnalul prizonierilor germani de război*, editat de Alan Kent Powell (Golden, CO: Fulcrum, 1991), pp. 11–12; Alex Buchner, *Infanteria germană, 1939–1945* (Atglen, PA: Schiffer, 1991), pp. 126–128.

4 *Kriegsgliederung Armeeoberkommando 9*, 10 mai 1942, reel 297, T-312, NA.

Singura unitate de blindate a Armatei a 9-a, Divizia 1 Panzer, era o umbră palidă a legiunilor pe șenile ce ocupaseră cea mai mare parte a Rusiei Europene vara trecută. Divizia generalului Walther Krüger fusese redusă la Regimentul 443 Infanterie (două batalioane), un batalion al Regimentului 73 Artilerie și o companie a Batalionului 37 antitanc. Fostele echipaje de pe tancuri primiseră puști și fuseseră trecute în prima linie, majoritatea artileriei diviziei și toate proviziile acesteia erau acum trase de cai și nu motorizate. Nici Diviziile Motorizate 14 și 36 nu arătau mai bine. Practic toată mica rezervă de blindate a Armatei a 9-a fusese concentrată în două unități: Batalionul Panzer Herschel și Batalionul 189 Tunuri de Asalt. Acestea erau împărțite în plutoane și companii atașate diviziilor de infanterie. (Definiția "vehiculelor blindate de luptă" pe linia frontului de lângă Moscova ajunseseră să includă în mai 1942 orice, de la tancuri sovietice T-26 și T-34 capturate, la mașini blindate, tancuri vechi franțuzești aduse în pripă din vest și vehicule fără armament amplasate ostentativ în apropiere de linia frontului pentru a descuraja inamicul.)⁵

Efectul logic era că frontul Armatei a 9-a de lângă Rjev, ce reprezenta avanpostul german cel mai apropiat de Moscova, trebuia scurtat semnificativ. Atât Model cât și von Kluge au sugerat asta de câteva ori însă Hitler a refuzat de fiecare dată. *Führerul* a argumentat această decizie prin faptul că o astfel de retragere ar fi dăunat prestigiului internațional al Germaniei și că simpla prezență a Armatei a 9-a atât de aproape de capitala lui Stalin va forța menținerea unor efective importante rusești în jurul orașului, trupe ce nu vor putea sprijini rezistența în fața ofensivei din vară către Caucaz și câmpurile sale petrolifere. În mai 1942, argumentele lui Hitler s-au dovedit fondate: Turcia rămânea sub influența Germaniei atât timp cât sovieticii păreau să fie în inferioritate, în timp ce evenimentele petrecute la sud de Harkov vor dovedi că generalii lui Stalin păstrasera într-adevăr prea multe trupe în apropiere de Moscova. Dezavantajul din argumentația *Führerului* era reprezentat de faptul că trupele Armatei Roșii concentrate în jurul Moscovei nu puteau participa la contracararea germanilor în sud, dar puteau în schimb să le facă viața un iad soldaților din Armata a 9-a.

Având de înfruntat aceste neajunsuri (o linie defensivă mult prea extinsă și lipsa întăririlor), ca și faptul că trebuia să elimine fragmentele Armatei Roșii rămase în spatele său, Model și subordonații săi au adoptat prin urmare o tactică defensivă diferită de a contemporanilor săi ce luptau folosind mobilitatea panzerelor prin stepele Ucrainei. Neprimind o denumire specifică, doctrina defensivă a lui Model nu era chiar o "apărare elastică" și nici o "defensivă în adâncime". Aceasta avea la bază câteva elemente cheie:

- Se baza pe informațiile culese de pe linia frontului mai mult decât pe rapoartele furnizate de *Fremd Heer Ost* (FHO - serviciul de informații militar din est)
- Se menținea o linie de front continuă și nu avanposturi, indiferent cât de mult ar fi subțiat efectivele de infanterie în teren
- Se baza pe rezerve tactice și nu operaționale
- Se centraliza comandamentul și controlul artileriei
- Se organizau linii de schimb multiple (mult peste limitele dictate de doctrina militară germană).

Armata germană puna mare preț pe operațiunile de recunoaștere, interceptări și trimiterea de patrulare care să ia prizonieri. Armata a 9-a și-a extins această sarcină deoarece Model insista ca 1c-ul său (ofițerul de spionaj), colonelul Georg Buntrock, să nu se rezume la a folosi informațiile obținute pe plan local pentru a completa rapoartele primite de la FHO, ci să facă propriile analize. După cum menționează istoricul David Glantz, deși "lui Buntrock îi lipseau resursele și perspectiva mai largă disponibilă Înaltului Comandament ... informațiile sale erau în general mai proaspete." Pentru a sprijini acțiunile lui Buntrock, Model a luat toate motorizatele de recunoaștere de la diviziile sale de infanterie și le-a organizat după modelul brigăzilor de cavalerie, acestea participând atât la acțiuni de recunoaștere cât și împotriva partizanilor. O astfel de structură de informații necesita și un nivel crescut de patrulare, mai ales noaptea, față de ceea ce ar fi preferat soldații Armatei a 9-a. Dintre aceste excursii nedorite un *Landser* își amintește: "a trebuit să trecem printre mine și cadavre până să ne putem strecura printre liniile rusești și să ajungem în spatele lor." Totuși aceste

⁵ Ibid.

misuni de patrulare aveau o valoare de necontestat. De câteva ori (cea mai importantă fiind ofensiva din noiembrie 1942 pentru a ocupa Rjev) analizele lui Buntrock i-au dat lui Model un răgaz de zile și chiar luni pentru a se pregăti de atacuri majore. Model a ajuns să se bazeze pe evaluările armatei sale mai mult decât pe cele primite de la OKH.⁶

Doctrina defensivă germană pentru infanterie rămăsese, chiar și în 1942, aproape neschimbată din Primul Război Mondial. O componentă esențială a acesteia era că liniile frontului să nu fie apărate de efective importante ci cu detașamente mici. Având în vedere că în general atacurile erau precedate de bombardamente intense, această tactică scutea de multe ori forțele defensive de pierderi inutile. Atunci când bombardamentul era oprit înaintea apropierii inamicului, grosul forțelor regimentelor din apărare alergau la posturile lor și ridicau un baraj de foc de mitralieră în speranța că vor reuși să oprească atacul. Pe cât de bine a funcționat această tactică între 1914 și 1918 și cu oricâtă ardoare o aplicau încă unii ofițeri (Model urma să aibă dispute dure pe această temă cu Hermann Balck în 1944), condițiile din Rusia o făcuseră să fie depășită. Așa cum își amintește general-locotenentul Otto Schellert, comandantul Diviziei 253 Infanterie:

”Era discutabil dacă ar fi trebuit menținută o linie defensivă continuă sau puncte fortificate individuale. Sistemul bazat pe puncte întărite ar fi permis o concentrare și un control mai bun al trupelor, ca și o cooperare mai strânsă între arme și o grupare a rezervelor. O linie continuă pe de altă parte, ar însemna o observație mai bună și posibilitatea de a bombarda zonele intermediare, făcând infiltrarea inamicului în spatele liniilor germane mai dificilă și reducând pierderile germane cauzate de focul intens executat de inamic.

Divizia a ordonat stabilirea unei linii defensive continue.”⁷

⁶ Mai târziu, Buntrock (în decembrie 1944) a dobândit responsabilitatea pentru toate unitățile Abwehr care operează pe front. Pentru un tratament general al evaluării spionajului de pe front, a se vedea David Kahn, *Spionii lui Hitler: spionajul militar german în cel de-al Doilea Război Mondial* (New York: Da Capo, 1978), p. 101–113. Pentru o apreciere specifică a activităților lui Buntrock în Armata a 9-a, vezi David M. Glantz, cea mai mare înfrângere al lui Jukov: dezastrul epic al armatei roșii în operațiunea Marte, 1942 (Lawrence: University Press din Kansas, 1999), p. 31–35. Vezi și Newton, *Tactica de luptă germană*, pp. 137–142; Folkestad, *Panzerjäger*, p. 22.

⁷ Newton, *Tactica Germană de Luptă*, p. 72.

De asemenea, Hans Röttiger, șeful de Stat Major al Corpului XLI Panzer, nota: ”Rușii observau în general foarte repede golurile din linia de front formată doar din puncte fortificate. Profitând de aceasta, ei executau străpungeri în adâncime ajungând în spatele pozițiilor noastre. Erau necesare antrenamente riguroase pentru a convinge trupele de necesitatea ocupării unei linii de front pe cât posibil neîntrerupte, în ciuda vremii reci.”⁸

Diferența dintre rezervele tactice și operaționale era de asemenea critică pentru succesul lui Model în menținerea frontului. În acest caz ”rezervele tactice” însemnau acele rezerve disponibile imediat comandantului responsabil de un segment anume de front. La nivel de batalion aceasta însemna o companie sau un pluton, în timp ce la nivel de divizie o astfel de rezervă putea fi o ”*Kampfgruppe*” de mărimea unui batalion. ”Rezervele operaționale” existau la nivel de corp de armată și erau formate din unități întregi (sau subunități mari capabile de acțiuni independente) ce puteau fi mutate rapid dintr-un sector în altul la ordinul unui comandant cu cel puțin un nivel peste acela al ofițerului ce comanda linia de front. Scopul acestor rezerve era să ofere o forță mai mare decât rezervele tactice și să fie disponibile pentru contracararea oricăror ruperi de front majore.

Unitățile panzer și motorizate, cu abilitatea lor de manevră și ripostă rapidă, reprezentau desigur ”brigăzile de pompieri” preferate de armata germană, dar situația tactică a Armatei a 9-a făcea nefezabilă folosirea acestor unități în operațiuni defensive. Pe parcursul unei mari părți a poziției sale de apărare a Rjev-ului, Model se considera norocos dacă avea mai mult de o singură divizie panzer cu efective reduse printre rezervele trupelor sale. Forma peninsulară a frontului Armatei a 9-a o făcea vulnerabilă la atacuri multiple simultane, având adese mai multe situații de urgență decât rezervele sale operaționale puteau contracara. Astfel Model s-a descurcat cu ajutorul rezervelor operaționale folosind astfel efective care altfel ar fi fost utilizate pentru întărirea rezervelor tactice de-a lungul întregului său front. Aceasta însemna că de exemplu în mai 1942, atunci când Armata a 9-a a desfășurat doar 60 blindate, acestea erau împărțite în plutoane și companii atașate corpurilor de armată și diviziilor, în loc să fie menținute

⁸ Ibid., p. 40.

ca un batalion întreg sub comanda armatei. O astfel de desfășurare i-a supărat pe ofițerii panzerelor ce fuseseră antrenați să considere o astfel de gândire ca un adevărat sacrilegiu, astfel că de multe ori aceștia au protestat cu vehemență la cartierul general al armatei. Model i-a ignorat considerând că dacă rezervele sale de panzere erau prea mici pentru a răspunde unei străpungeri de proporții a frontului, era mai util ca acestea să fie desfășurate astfel încât să prevină acea rupere de front. O dată, pe timpul verii anului 1942, comandantul Corpului XXIII Armată, Johannes Freissner, a revenit din permisia sa în Germania chiar în punctul culminant al unui atac sovietic, descoperind că practic fiecare rezervă tactică a trupelor sale era deja aruncată în luptă. Fără rețineri, Friessner a protestat, spunând că linia sa sigur va ceda undeva, dar neclintitul Model i-a răspuns dur: "Nu, tocmai asta e, nu trebuie să cedăm nicăieri." ⁹

Desigur, după cum se va dovedi pe parcursul celor două bătălii în defensivă ale Armatei a 9-a din vara și toamna lui 1942, chiar și această soluție nu garanta faptul că Armata Roșie nu va rupe ocazional frontul. În acele cazuri Model devenise expert în a-și susține poziția în fața comandamentului Grupului de Armate Centru pentru trimiterea rezervelor operaționale ale acestuia pentru a restabili linia frontului Armatei a 9-a. El putea până la urmă să sublinieze faptul că fiecare unitate disponibilă pe care o avea fusese deja trimisă în luptă. Pentru a-și menține efectivele diviziilor greu încercate ale Armatei a 9-a, Model a trimis fără remușcări alte unități precum *Grossdeutschland* în misiuni despre care știa că se vor solda cu pierderi grele. El lua în considerare faptul că unitățile de elită vor fi în cele din urmă retrase, refăcute și reechipate în spatele frontului, o opțiune pe care diviziile sale din prima linie nu o aveau. Astfel el prefera vărsarea de sânge de către "brigăzile de pompieri" ale grupului de armate pentru a-și salva proprii soldați. Această tendință, ce a fost curând observată de către ofițerii și soldații *Grossdeutschland* și ai *Waffen SS*, nu a făcut ca Model să le fie prea drag.

De exemplu *Grossdeutschland*, ce fusese recent reorganizată într-o divizie de infanterie complet motorizată cu un batalion de panzere dedicat, a primit ordinul de transfer din rezerva Grupului de Armate Centru la Armata a 9-a

către finalul lunii august 1942. După cum nota un ofițer din statul major al diviziei, "ordinele de la cel mai înalt nivel al comandamentului interziceau neimplicarea totală a diviziei." Model a început să profite de acest ordin când divizia a început operațiunile active la 10 septembrie. El a detașat atât batalionul de recunoaștere cât și cel de ingineri ca rezerve tactice pentru Corpul VI Armată al său, în timp în același timp a ordonat subordonarea Regimentului de Artilerie al *Grossdeutschland* față de comandantului Artileriei 122 (ARKO), alături de tunurile Diviziilor de Infanterie 129 și 172.¹⁰

Pe parcursul lunii următoare Armata a 9-a a aruncat grosul infanteriei *Grossdeutschland* mai întâi în fața celor mai puternice atacuri sovietice și apoi într-o serie de contraatacuri cu susținere minimă din partea celorlalte divizii. La 30 septembrie ofițerii și soldații acestei divizii au fost aproape de a se revolta: Regimentul GD 2 infanterie, comandat de colonelul Eugen Garski, a primit de la cartierul general ordinul de a lansa un contraatac pe scară largă în pofida superiorității artileriei grele rusești. Obiectivul atacului era recâștigarea unei zone de 400 – 600 mp de pădure din care regimentul fusese respins cu trei zile în urmă. Garski l-a contrazis pe comandantul său de divizie, generalul Walther Hörnlein, prezentându-i statistici îngrijorătoare privind numărul mare de victime și moralul scăzut, dar și făcând comentarii acide în privința inconsecvenței tactice a operațiunilor din această zonă de pădure. Hörnlein i-a prezentat aceste argumente lui Model, împreună cu observația că alte pierderi grele vor face ca divizia sa să devină incapabilă să își mai apere sectorul său de front actual. Model, conform lui Helmuth Später, "a respins aceste temeri, comentând că *Fuehrerul* a ordonat atacul și că se așteaptă ca *Grossdeutschland* să își facă datoria." Garski, câțiva din comandanții companiei sale și sute de soldați au căzut în luptă încercând să îndeplinească acest obiectiv. Până la momentul retragerii diviziei lui Hörnlein în 10 octombrie, Regimentul GD1 Infanterie înregistrase pierderi de aproape 1400 de oameni, în timp ce totalul pierderilor diviziei se ridica la peste 4.500.¹¹

10 Helmuth Später, *Istoria Panzerkorps Grossdeutschland*, 3 vol. (Winnipeg, Man.: J. J. Fedorowicz, 1992), vol. 1, p. 391; Ziemke and Bauer, *de la Moscova la Stalingrad*, pp. 398–406.

11 Später, *Grossdeutschland*, vol. 1, pp. 420–429.